

Agar sen keragidan ortiqroq bilmasang, unda hech qachon keragicha bilmaysan.

Uilyam BLEYK

ҚОНУН ВА АДОЛАТ УСТУВОРЛИГИ – ЭРКИН ВА ФАРОВОН ҲАЁТ КАФОЛАТИДИР

17 сентябрь куни халқ депутатлари Наманган вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислоҳ Каримов нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари вилоят аҳлининг мамлакатимиз ривожига салмоқли улуш қўшаётганини таъкидлади. Буни азалдан меҳнатсевар, тадбиркор ва хунармандлар юрти бўлиб келган Наманганнинг энгил ва озик-овқат саноати соҳаларида, фан ва маданият масканлари фаолиятида қўриш мумкин.

Вилоятнинг иқтисодий ривожидида амалга оширилган таркибий ўзгаришлар, хориж инвестициясини жалб қилиш ҳисобига ташкил этилган бир неча қўшма корхоналар муҳим аҳамият касб этмоқда.

«Нестле», «Пап-Фен» сингари қўшма корхоналарни алоҳида таъкидлаш мумкин. Уларнинг маҳсулотлари мамлакатимизда ва қатор хорижий давлатларда аллақачон ўз харидорини топган.

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Шу билан бир қаторда, вилоятда ҳали-ҳамон эски тузумга хос иш юритиш ва бошқарув услубларидан батамом воз кечилгани йўқ. Мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш, давлат мулкига, айниқса, муқаддас неъмат саналмиш ерга нисбатан хўжасизларча муносабатда бўлиш, уни талон-торож қилиш, энг ачинарлиси, ошна-оғайнигарчилик, уруғ-аймоқчилик, қонунбузарлик каби жиддий нуқсонлар учрамоқда.

Юқори раҳбарлик лавозимларида ўтирган айрим шахсларнинг масъулиятсизлиги оқибатида маънавий муҳит ва адолат тамойилларининг бузилиши билан боғлиқ ачинарли ҳолатлар рўй берган.

Вилоятда юзага келган бундай вазият зарур чоралар кўришни тақозо этмоқда.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. Тўлқин Жабборов ўз аризасига биноан Наманган вилояти ҳокими вазифасидан озод қилинди.

Президент Ислоҳ Каримовнинг тавсиясига биноан Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазири бўлиб ишлаб келаётган Икромхон Намиддинов Наманган вилояти ҳокими этиб тасдиқланди.

Сессияда сўзга чиққан Ўзбекистон халқ шоири Ҳабиб Саъдулла, «Тасвирий ойна» ижодий уюшмаси раиси Исфандиёр Латипов, Наманган давлат университети ректори Турсунбой Файзуллаев, Ўзбекистон Қаҳрамони Абдураҳим Ҳамидов, Чортоқ тумани ҳокими Муродилла Ҳасанов ва бошқалар Президентимиз нутқида келтирилган танқидий фикрлардан тегишли хулоса чиқариб, қўйилган вазифаларни уюшқоқлик, ташаббускорлик ва масъулият билан адо этиш вилоят аҳлининг асосий бурчи эканини таъкидладилар.

**Н.ОЧИЛОВ,
И.РАЗЗОҚОВ,
ЎЗА махсус мухбирлари**

Президент Ислоҳ Каримовнинг Халқ депутатлари Наманган вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидаги нутқи

Ассалому алайкум, қадрли юртдошлар!

Муҳтарам депутатлар! Барчангизга маълумки, бугунги сессия мажлисининг кун тартибига битта масала — яъни, ташкилий масала киритилган.

Сиз, ҳурматли депутатлар билан учрашувимизнинг асосий мақсади — бугун Наманган вилоятидаги мавжуд вазият ва аҳволни танқидий баҳолаш, одамларнинг кайфияти, ҳаётга муносабати, уларнинг нималардан рози, нималардан норози эканини билиш ва шундан хулоса ва сабоқлар чиқаришдан иборат.

Шулар билан бирга, Наманган вилоятининг иқтисодий ва хўжалик соҳаларида амалга оширилаётган ислохотларнинг бориши, олдимизга қўйган режа ва мизраларга эришиш йўлида ғов-тўсиқ бўлиб турган муаммоларни биргаликда кўриб чиқиш ва уларнинг ечимини топиш юзасидан фикр алмашиб олишимиз лозим.

Азалдан меҳнатсевар, тадбиркор ва хунарманд, дину диёнатли инсонлар юрти бўлиб келган Наманган вилояти ўзининг ишлаб чиқариш кўлами ва деҳқончилик маҳсулотларини етиштириш бўйича мамлакатимизда салмоқли ўрин эгаллайди.

Кейинги йилларда бутун юртимиз қатори бу заминда ҳам тараққиёт йўлида анча ижобий натижалар қўлга киритилмоқда.

Вилоятда саноат соҳасини, хусусан, энгил ва озик-овқат саноати-

ни ривожлантириш, янги қувватларни ишга тушириш, маданий-маиший иншоотлар барпо этиш, ободончилик ишлари борасида муайян ютуқларга эришилганини кўришимиз ва тан олишимиз зарур.

Вилоят хўжалигининг барча етакчи соҳаларида, шу жумладан, қишлоқ хўжалиги, капитал қурилиш, чакана товар айланмаси, пуллик хизмат кўрсатиш, аҳоли реал даромадларининг ортиши бўйича қилинган ишлар ўз натижаларини кўрсатмоқда.

Амалга оширилган таркибий ўзгаришлар, хориж инвестицияларини жалб қилиш ҳисобига ташкил этилган бир қатор замонавий қўшма корхоналар Наманган иқтисодий ривожига ўз ҳиссасини қўшмоқда.

Хусусан, «Нестле», «Пап-Фен» каби қўшма корхоналар ишлаб чиқараётган юқори сифатли маҳсулотлар нафақат юртимизда, балки чет элларда ҳам ўз харидорини топмоқда.

Бу ютуқларнинг тағаминида шу муқаддас юртда яшаётган инсонларнинг, кечани кеча, кундузни кундуз демай меҳнат қилаётган минг-минглаб наманганликларнинг фидойилиги, изланиш ва интилишлари мужассам эканини барчамиз яхши англаймиз.

Такрор айтмоқчиман, бугун Наманган тупроғида юз бераётган ва кўзга ташланаётган янгиланишларни, шаҳар ва қишлоқларимизнинг шакли, қиёфаси тобора ўзгариб, биринчи навбатда одамларимиз-

нинг маданияти, онгу тафаккури юксалиб бораётганини ҳеч ким инкор эта олмайди.

Қисқа қилиб айтилган бўлсак, халқимизнинг фаоллиги ортаётгани, фуқароларимизнинг эл-юртимизда бўлаётган барча ижобий ўзгаришларга ўз дахлдорлигини сезиб, ўзини анча эркин ва мустақкам тутаётганини кўриб, киши беихтиёр қувонади, албатта.

Буларнинг барчасига аввало мустақиллик шарофати билан юртимиздаги ҳар қайси инсон, оила ҳаётида, ёшларимиз дунёқарашиди тобора мустақамланиб бораётган эгаллик ҳиссиёти асосий омил бўлмоқда, десак, ўйлайманки, айни ҳақиқатни айтган бўламиз.

Мен одамларимизнинг онгида, қарашларидаги ҳеч нарса билан солиштириб, қиёслаб бўлмайдиган бундай ўзгаришларни истиқлол йиллари давомида биз эришган энг катта, энг юксак ҳаётимизнинг эртанги кунини хал қилувчи улкан ютуғимиз, деб ҳисоблайман.

Шу борада бир ҳақиқатни барчамиз яхши англаб олишимиз зарур, деб ўйлайман. Бундай кайфиятда бўлган, эртанги кунга ишонч билан яшаётган, катта интилиш ва умид билан меҳнат қилаётган халқимизга бор гапни очикчасига, оқни — оқ, қорани — қора деб, ҳеч нарсани яширмасдан айтишимиз зарур.

Чунки, биринчидан — улар ҳаётимизда содир бўлаётган барча

воқеалардан хабардор бўлсин, иккинчидан — фақатгина мана шундай муносабат, мана шундай ошқора, очик ташкил қилинган мулоқот-суҳбат, халққа билдирилган ҳурмат-эҳтиром одамларнинг адолатга бўлган ишончи сўниб қолишига йўл қўймайди, уларнинг фаоллигини янада оширади.

Шу нуқтаи назардан вилоятдаги мавжуд вазиятни таҳлил қиладиган бўлсак, юқорида зикр этилган ижобий ишлар билан бир қаторда, бу ерда турли салбий ҳолатлар, ўз ечимини топмай келаётган муаммолар, жиддий камчилик ва нуқсонлар борлигини ҳам тан олишимиз, уларга барҳам бериш йўлларини топишимиз даркор.

Бу таҳлил вилоят иқтисодийнинг етакчи тармоқларидан бўлган қишлоқ хўжалиги соҳасидан бошлайлик.

Албатта, сўнгги йилларда Наманган вилоятида бу борада анча-мунча ўзгаришлар амалга оширилганини, одамларнинг ерга, мулкка бўлган муносабати ўзгара бошлаганини, айниқса, ернинг ҳақиқий эгаси, фаровон ҳаёт бунёдкори бўлган фермерлик ҳаракатининг тобора кучга кириб бораётганини қайд этишимиз лозим.

Бугунги кунда мавжуд 5 минг 140 та фермер хўжалиги вилоят миқёсидаги жами қишлоқ хўжалик маҳсулотининг тахминан 10 фоизини етказиб бераётгани бунга мисол бўла олади.

(Давоми 2-бетда)

ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

**ТАРБИЯДА
МАКТАБ ВА
ОИЛАНING
ЎРНИ
АЛОҲИДА**

7-бет

**ТАЪЛИМГА
«СТАРТ»
БОҒЧАДАН
БЕРИЛАДИ**

10-бет

**ОЛИМПИАДА
РУҲИ**

11-бет

**“ШАРҚ
ЗИЁРИ” ДАН
ЯНГИ
ДАРСЛИКЛАР
ХАРИД ҚИЛИНГ**
16-бет

SO'NGGI UCH KUN MUJ DALARI

MDHNING NAVBATDAGI SAMMITI

Mamlakatimiz rahbari Islom Karimov 15-16 sentyabr kunlari Qozog'iston poytaxti Ostona shahrida bo'lib o'tgan Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligining navbatdagi sammitida ishtirok etdi. Unda yalpi xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda, terrorchilik, ekstremizm va uyushgan jinoyatchilikka, qurol-yarog' va narkotik moddalar kontrabandasiga, noqonuniy muhojirlikka qarshi kurashda amaliy hamkorlikni har tomonlama kuchaytirish choralarini ko'rib chiqildi va ushbu masala yuzasidan MDH rahbarlari kengashining bayonoti qabul qilindi. Shuningdek, sammit kun tartibidan energetika, suv zahiralari, transport va boshqa sohalarida MDH mamlakatlarning hamkorligini rivojlantirishga oid masalalar ham o'rin oldi.

XALQARO ANJUMAN

«Interkontinental» mehmonxonasida «O'zbekiston Respublikasida konstitutsiyaviy odil sudlovning tashkil topishi va takomillashtirilishi» mavzusida xalqaro anjuman bo'lib o'tdi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi tomonidan Germaniya texnik hamkorlik jamiyati ko'magida tashkil etilgan mazkur xalqaro anjumanda Germaniya Federativ Respublikasi, Rossiya, Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikiston sud hokimiyati vakillari va huquqshunoslar ishtirok etdi.

Mazkur anjumanni, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi raisi M.Abdusalomov boshqarib bordi. Anjumanda O'zbekiston Oliy sudi raisi F.Muhitdinova, Oliy xo'jalik sudi raisi A.Eshmetov ishtirok etdi.

DAVRA SUHBATI

Fuqarolik jamiyatini o'rganish institutida bo'lajak parlament sayloviga bag'ishlab «Iqtisodiy islohotlar va ularning siyosiy partiyalarining saylovoldi dasturlarida aks ettirilishi» mavzusida davra suhbat bo'lib o'tdi. Unda tegishli vazirlik va idoralar, qo'mita va kompaniyalar, bank va tashkilotlar vakillari hamda siyosiy partiyalar faollari ishtirok etdi.

Uchrashuvda siyosiy partiyalarning saylovoldi platformasi, ularda iqtisodiy, ijtimoiy muammolarning yechim topishiga oid masalalar atroflicha tahlil etildi.

SUD TIZIMI ISLOHOTLARIGA BAG'ISHLANDI

Poytaxtimizdagi «Interkontinental» mehmonxonasida sud tizimi mustaqilligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari va choratadbirlariga bag'ishlangan ikki kunlik xalqaro anjuman bo'lib o'tdi. Unda O'zbekiston, Tojikiston, Qirg'iziston va Qozog'iston sud tizimi va sudyalari assotsiatsiyalarining vakillari, shuningdek, Germaniya Federativ Respublikasidan (GFR) tashrif buyurgan huquqshunoslar va xalqaro loyiha rahbarlari ishtirok etdi. Anjumanda GFRning O'zbekistondagi Favqulodda va muxtor elchisi Xans-Yoaxim Kiderlen ishtirok etdi.

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг ҚАРОРИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов бўйича сайлов кампанияси бошланишини эълон қилиш тўғрисида

Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси ҳамда халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларининг конституциявий ваколат муддатлари 2004 йилнинг декабрь ойида тугайди.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 117-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси ҳамда вилоятлар, туманлар, шаҳарлар давлат ҳокимияти вакиллик органларига сайлов декабрь ойи учинчи ўн кунлигининг биринчи якшанбасида, яъни 2004 йилнинг 26 декабрида ўтказилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайловни қонун ҳужжатларига, умум эътироф этилган халқаро норма ва андозаларга тўла мувофиқ ҳолда самарали тайёрлаш ва ўтказишни таъминлаш, шунингдек, сиёсий партиялар, фуқароларнинг давлат ҳокимияти вакиллик органларини шакллантиришда иштирок этиш конституциявий ҳуқуқини амалга оширишда уларга ташкилий-ҳуқуқий шарт-шароитлар яратиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 117-моддаси, «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 19-моддаси, «Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 19-моддасига амал қилиб, Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қонунчилик палатасига ва халқ депутатлари вилоят, туман, шаҳар Кенгашларига сайлов бўйича сайлов кампанияси 2004 йилнинг 20 сентябридан бошланиши эълон қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловга тайёргарлик кўриш ва ўтказиш бўйича чора-тадбирларнинг календарь режаси тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайлов бўйича битта сайлов округи учун сайловчилар нормаси ўртача 119,6 минг сайловчи ҳисобидан белгилансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайлов бўйича сайлов округлари тузилсин ҳамда уларнинг рўйхати округ чегаралари ва сайловчилар сони кўрсатилган ҳолда 2004 йилнинг 12 октябрига қадар эълон қилинсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайлов бўйича округ сайлов комиссиялари 2004 йилнинг 17 октябрига қадар тузилсин.

5. Белгилансинки, сайлов участкалари ва участка сайлов комиссиялари Ўзбекис-

тон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига ҳамда халқ депутатлари вилоят, туман, шаҳар Кенгашларига сайлов учун ягона ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайлов бўйича округ сайлов комиссиялари:

2004 йилнинг 27 октябрига қадар сайлов участкаларини;

2004 йилнинг 16 ноябрига қадар участка сайлов комиссияларини тузадилар.

6. Белгилансинки, «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ:

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайловда иштирок этиш учун сиёсий партиялар тегишли ҳужжатларни Марказий сайлов комиссиясига 2004 йилнинг 17 октябрига қадар тақдим этишлари лозим;

сиёсий партиялар томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодлар кўрсатиш 2004 йилнинг 20 октябридан бошланади ва 2004 йилнинг 10 ноябрида тугалланади;

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодларни рўйхатга олиш учун сиёсий партиялар, сайловчилар ташаббускор гуруҳларидан ҳужжатларни қабул қилиш 2004 йилнинг 13 ноябрида тўхтатилади. Депутатликка номзодларни рўйхатга олиш 2004 йилнинг 20 ноябрида тугалланади;

манфаатдор ташкилотлар, сайловчилар ташаббускор гуруҳлари ўз кузатувчилари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайлов бўйича округ сайлов комиссияларига 2004 йилнинг 11 декабрига қадар маълум қилишлари лозим.

7. Белгилансинки, «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги қонунга мувофиқ, участка сайлов комиссиялари:

сайловчиларнинг рўйхатларини ҳамма танишиб чиқиши учун 2004 йилнинг 11 декабрига қадар, Ўзбекистон Республикасининг хорижий давлатлардаги ваколатхоналари ҳузурида санаторийлар ва дам олиш уйларида, кассалоналар ва бошқа стационар даволаш муассасаларида, олис ва бориш қийин бўлган ерларда тузилган сайлов участкаларида эса 2004 йилнинг 19 декабрига қадар тақдим қиладилар;

сайловчилар рўйхати билан танишиш жойи ва вақти тўғрисида сайловчиларнинг ўз вақтида хабардор этилишини таъминлайдилар; 2004 йилнинг 16 декабрига қадар сайловчиларни овоз бериш вақти ва жойи тўғрисида хабардор этадилар.

8. «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ:

сайловолди ташвиқоти депутатликка номзодлар рўйхатга олинган кундан бошланиши ва 2004 йилнинг 25 декабрида тугалланиши;

овоз бериш 2004 йилнинг 26 декабрь куни соат 6.00

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси Раиси

Б.МУСТАФОВ

Тошкент шаҳри,
2004 йил 15 сентябрь

ХАЛҚАРО АНЖУМАН

Ўзбекистон халқ таълими тизимда 9727 умумтаълим мактаби mavjud. Уларда асосан ўзбек, рус, қозок, тожик, туркман, қорақалпоқ ва қирғиз тилларида таълим берилди. Кам сонли миллатларнинг таълим олиш ҳуқуқи тўғрисидаги халқаро меъёрларга тўла уйғун келадиган бундай тартиб дунёда кам учрайдиган ҳодисадир.

Анжуманда Ўзбекистонда куп тилли таълим бўйича доимий тадқиқотлар

ўтказилаётгани, уларнинг натижа ва ҳулосаларига асосланиб, янгилеклар киритилаётгани, бошқа давлатларнинг илгор тажрибаси узлаштирилаётгани алоҳида таъкидланди. Айни пайтда бу борада юртимизда орттирилган тажриба ҳам хорижликлар томонидан урганилмоқда.

Конференцияда Ўзбекистон Халқ таълими вазири Т.Жураев ва Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Кам сонли миллатлар масалалари бўйича олий комиссари Р.Экеус иштирок этди.

Илхом САФАР,
ЎзА мухбири

Бухорода Ўзбекистон Халқ таълими вазири ҳамда Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Кам сонли миллатлар масалалари бўйича олий комиссарлиги томонидан ташкил этилган «Таълимни такомиллаштириш ва ижтимоий интеграцияни қўллаб-қувватлаш: куп миллатли жамиятнинг вазифалари» мавзусидаги халқаро конференция бўлиб ўтди.

Ёш авлоднинг баркамол инсон бўлиб вояга етишида таълим муҳим аҳамиятга эга. Тадқиқотлар шуни кўрсатмоқдаки, бошланғич синфда ўқув дастури боланинг ўз тилида утилиши мақсадга мувофиқ.

«МЕН ҚАЙСИ НИСБАТМАН...»

Бугунги кунда дарс самарадорлигини ошириш, унинг таъсирчанлигини кучайтириш, ўқувчи хотирасида узоқ вақт сақланиб қолишига эришиш учун ҳаракат қилиш ҳар бир ўқитувчидан талаб қилинадиган ҳолатдир. Бу эса ўқитувчидан кўпроқ изланиш ва ижодкорликни талаб қилади. Шунинг учун ҳам ҳар бир машғулотада ёки бирор мавзу ёхуд бўлимни яқунловчи дарсда ўтилган мавзулар юзасидан эсда қоладиган ҳолат — мусобақа, мавзуга оид сўзлар иштирок этган шеър, кўшиқ, мақол, саҳна кўриниши ва ҳоказолар асосида дарс ташкил қилинса, бу ҳолат энг паст ўзлаштирувчи ўқувчининг ҳам ёдида узоқ вақт сақланиб қолишига эришилади.

Мен ўз иш тажрибам жараёнида кўпроқ бирор катта мавзу ёки бўлимни ўтиб бўлгач, яқунловчи машғулотада юқоридаги усулларнинг бирортаси ёки ҳаммасидан фойдаланаман. Масалан, «Ravish» сўз туркуми-

ни ўтиб бўлгач, яқунловчи дарсни мусобақа асосида ташкил қиламан-да, 1-гуруҳга нутқ жараёнида равишлар қатнашадиган саҳна кўриниши тайёрлаб келишни, 2-гуруҳга таркибида равишлар иштирок этган бирорта кўшиқ тайёрлаб келишни, 3-гуруҳга эса таркибида равишлар иштирок этган мақоллар тайёрлаб келишларини топшираман. Бунда 1-гуруҳ тайёрлаб келган саҳна кўринишида иштирокчи равишлар ва уларнинг турларини 2-гуруҳ аъзолари топадилар, 2-гуруҳ аъзолари тайёрлаб келган кўшиқ таркибидаги равиш ва унинг маъно жиҳатдан турларини 3-гуруҳ аъзолари топадилар. 3-гуруҳ тайёрлаб келган мақоллар таркибидаги равиш ва унинг маъно жиҳатдан турларини 1-гуруҳ аъзолари топадилар. Бунда ҳар бир гуруҳ аъзолари ўзлари тайёрлаб келган саҳна кўриниши, кўшиқ, мақоллардаги равишлар сони ва уларнинг

маъно жиҳатдан турларини ўзлари билишлари керак. Ва жавобларнинг тўғри ёки нотўғри эканликларини ҳам ўзлари айтадилар.

Мазкур шартлар баҳоланиб бўлингач, ўтилган мавзулар бўйича қаторлараро савол-жавоб мусобақаси ўтказилади ва натижа-си жамланиб, баллар эълон қилинади. Дарсда фаол қатнашган ўқувчилар баҳоланади. Бунда ҳам дарс мустақамланади, ҳам ўқувчилар ижодий фаолият билан шуғулланади, ҳам мавзулар ўқувчилар хотирасида узоқ вақт сақланиб қолишига эришилади.

Мен куйида «Феъл нисбатлари» (6-синф) мавзусининг яқунловчи дарсида қўллаган «Топишмоқли дарс»нинг тузилишини ҳавола қилмоқчиман. Ҳамкасбларим уни ўз иш фаолиятларида қўллаб кўрсалар, фойдадан холи бўлмайдим. Чунинчи, ушбу усулни «Феъл нисбатлари» мавзуларининг охириги дарси бўлмиш

«Нисбат кўшимчаларининг сўз ясовчилар билан яхлитланиши ва такрор қўлланиши» мавзусини ўтиш дарсида ҳам бемалол қўллаш мумкин.

Авалло, ўқитувчи дарс жараёнида ўқувчиларга бугунги дарснинг мавзуси, дарснинг мақсад ва вазифаси ҳақида тушунча беради. Шундан сўнгра «Феъл нисбатлари»нинг турлари бўйича савол-жавоб мусобақаси қаторлараро ўтказилиб, ҳар бир қатор аъзолари бир-бирига 4 тадан савол беради. Бу саволлар баҳоланиб бўлгач, қаторлар йиққан баллар эълон қилинади ва мусобақанинг 2-қисмига ўтилади. Бунда ўқитувчи томонидан аввалдан танланиб, тайёрланган ўқувчилар навбат билан кириб келиб, куйида бериладиган топишмоқларни айтадилар. Биринчи бўлиб синфга «Феъл нисбатлари» деб ёзилган лавҳа кўтарган ўқувчи кириб келади. У ўзини таништиради:

Sinab ko'ring

— Ish — harakat bajaruvchisi ila Narsa — buyum orasidaman mudom. Ikkinchining munosabati menda Maxsus shakllar-la ifoda har dam.

— Mening 5 ta turli — izdoshlarim bor, Har birin o'zgacha fe'li, atvori. Maxsus qo'shimcha-la farqlanar ular, Lekin ayrimlarin ma'noda bori.

— Gar adashmay desang, aziz o'quvchim, Har bitta turimning shakllarin bil. Nafaqat shaklini, balki aslini — Ish — harakatining egasin topgil.

— Bitta-bitta kirib kelar turlarim, Sizlarga o'zini tanitmoq uchun. Lekin nomlarini aytmaydi ular, Topib isbotlang-chi, ilmingiz kuchin.

Aniq nisbat kirib keladi (lekin uning nomi yozilmagan bo'ladi)

— Nisbatlar ichida eng soddasi men, Hech qanday shaklga ega emasman. Zamon qo'shimchasi, shaxs — son belgisi Mavjuddir, borim shu, o'zga emasman.

O'qidim, yozdim men, bajardingmi sen? Orzumiz o'qimoq, o'rganmoq asli. Bizning maqsadimiz, maslagimiz bil, Yoshlik bu — ilm olmoq, intilmoq fasli.

— Xo'sh, aziz o'quvchi, qani, kim topar, Men qaysi nisbatman, bir o'ylab ko'ring. Aytgan fe'llarimni eslab qoling-da,

Топишмоқлар айтилиши жараёнида ўқитувчи ҳар бир топишмоқдан кейин ўқувчиларга «Қани, ким айтди? Бу қайси нисбат экан?» дея мурожаат қилади. Бу саволга жавоб беришни билмайдиган ўқувчилар ҳар бир синфда учрайдим. Ўйин булар паст ўзлаштирувчи ўқувчилар бўлиб, ўқитувчи топишмоқлар жавобини аввало шу ўқувчилардан сўрамоғи лозим. Улар айтолмагач, ўтиришга руҳсат бермаслиги керак (чунки ўтирса, эътибори чалғийди). Қўл кўтарган ўқувчиларнинг билиб-билмай жавоб беришига интилаётганлари ҳам бўладики, ўқитувчи уларнинг сўзла-

Mulohaza qilib, so'ng javob bering.

O'zlik nisbati kiradi:

— Maxsus shakllarga egaman o'zim, —I, -il-u, -n, -inni o'zagim olar.

Ne ishni bajarmay, adashmang hech ham, Harakatim doim o'zimda qolar.

— Yuvindim, tarandim, bezanib bo'ldim, Shod, ildam maktabga tomon yo'l oldim. Xayolan ilmlar tubiga sho'ng'ib, Toshga qoqilganim bilmay ham qoldim.

— Xo'sh, aziz o'quvchi, qani kim topar? Men qaysi nisbatman, bir o'ylab ko'ring. Aytgan fe'llarimni eslab qoling-da, Mulohaza qilib, so'ng javob bering.

Majhul nisbat kiradi:

— Men ham shu nisbat-la egizman shaklan, Lekin shamoyilda bordir farqimiz. —I, -il-u, -n, -inni olaman men ham, Biroq bajaruvchim topilmas hech ham.

Qo'ng'iroq chalindi, dars ham boshlandi, Qani, toping, ish-harakat egasin. Idishlar yuvildi, uy tozalandi, Bajaruvchisi yo'q ish-harakatin.

Xo'sh, aziz o'quvchi, qani kim topar? Men qaysi nisbatman, bir o'ylab ko'ring. Aytgan fe'llarimni eslab qoling-da, Mulohaza qilib, so'ng javob bering.

Birlilik nisbat kiradi:

— Hamkorlik, inoqlik, birlilik, do'stlik,

рени ҳам тинглаши лозим. Улар жавобни айта олса, бу дарснинг илк ютуғи ҳисобланади. Яна жавоб бермоқчи бўлаётган ўқувчилардан топишмоқда айтилган феълларни изоҳлаб бериш сўралади. Шу тариқа барча топишмоқларнинг жавоби, улар таркибидаги феъллар изоҳланиб бўлгач, бу дарсда фаол қатнашган ўқувчилар баҳоланади ва баҳоланган ўқувчилар қайси гуруҳ аъзолари экани аниқланади. Сўнгра ғолиб гуруҳ номи эълон қилинади.

Шу тариқа дарснинг ўтган дарс бўйича ўқувчилар билим, кўникма, ма-

Barchasi mujassam bilsangiz menda. Har qanday yumushni birga bajarib, Shod-xursand yashaymiz Ona zaminda.

—sh, -ish qo'shimchasi mening belgimdir, Yuvishdi, qarashdi, birga ishlashdi. Paxtani terishdi, xirmon qilishdi, Barcha bir yoqadan bosh chiqarishdi.

Xo'sh, aziz o'quvchi, qani kim topar? Men qaysi nisbatman, bir o'ylab ko'ring. Aytgan fe'llarimni eslab qoling-da, Mulohaza qilib, so'ng javob bering.

O'rtirma nisbat kiradi:

— Men ancha mushkulman, shakllarim ko'p, —t, -tir, -dir, -ir, -iz, -giz qo'shimchalarim. Bir oz zo'rvonlik, buyruqbozlik bor, Shakllarim mening — zo'r askarlarim.

Menda ish-harakat o'zga tomondan, Bajartiriladi, qildiriladi. Masalan, ishlatdi, yozdirdi, yana — Uxlatdi, o'ynatdi, xatni jo'natdi.

— Xo'sh, aziz o'quvchi, qani kim topar? Men qaysi nisbatman, bir o'ylab ko'ring. Aytgan fe'llarimni eslab qoling-da, Mulohaza qilib, so'ng javob bering.

Hammasi:

— Mana, bizlar bilan tanishdingiz siz, Yoddan chiqarmang-u хотирда сақлаш. Ilm so'qmog'ida uchrashamiz biz, Shunda nomingizni bilim-la oqlang.

лакаларини баҳолаш, мустақамлаш қисми тугаб, ўқитувчи янги мавзу: «Нисбат кўшимчаларининг сўз ясовчилар билан яхлитланиши ва такрор қўлланиши» мавзусини ўз услубидан келиб чиқиб баён қилади.

Дарснинг бундай ўтирилиши, ҳар бир ўқувчи хотирасида узоқ вақт сақланиб қолиши турган гап.

Ҳалима САМАНОВА,
Сирдарё вилояти Ховос туманидаги 2-аниқ фанларга ихтисослашган иқтидорли болалар мактабининг она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси,
Халқ таълими аълочиси

So'ragan edingiz

Юртимизда халқ таълимига алоҳида эътибор билан қаралапти. Хусусан, шу соҳада ишлаётган ўқитувчи-мураббийлар меҳнати етарли даражада рағбат топмоқда. Айниқса, шу йилнинг июль ойида матбуотда эълон қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2004 йил 1 августдан иш хақи, пенсиялар, стипендиялар ва ижтимоий нафақалар миқдорини ошириш тўғрисида»ги Фармони ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг «Умумтаълим мактаблари ўқитувчиларининг меҳнатини рағбатлантиришга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги, шунингдек, «Ўқитувчилар меҳнатини кўшимча рағбатлантиришга доир эксперимент ўтказиш ва халқ таълими ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашнинг тармоқ сеткасига ўтиш тўғрисида»ги қарорлари муаллимларимизда меҳнатга масъулият ҳисси билан ёндашиш ҳиссини уйғотди. Бу каби янгиликлар таълим муассасаларига жорий этила бошлаган бир пайтда табиий ҳолда кўпгина саволлар туғилиши мумкин. Айнан шу мазмундаги бир қанча саволлар билан тахририятимизга Пискент туман ХТБ бош мутахассиси Т.Умаралиев мурожаат қилди:

1. Мактаб илмий бўлим мудири синф раҳбарлигини олиб бориши мумкинми?
2. Мактаб раҳбарлари умумтаълим муассасалари методика кабинетлари мудири бўлиши мумкинми?
3. Бир ўқитувчи бир вақтнинг ўзиде иккита синфга раҳбарлик қилиши мумкинми? Биз ана шу каби саволларга батафсил жавоб қайтаришини сўраб Ўзбекистон Рес-

МУАЛЛИМНИНГ ИШЧАНЛИК ХУСУСИЯТЛАРИ ИНОБАТГА ОЛИНАДИ

публикаси Халқ таълими вазирлиги Таълим муассасалари Бош бошқармаси бошлиғи ўринбосари Бахтиёр Дониёровга мурожаат қилдик. У бизга куйидагича жавоб берди.

— Мактаб илмий бўлим мудири ўқувтарбия ишлари бўйича раҳбар муовини ҳисобланади. Албатта, раҳбар муовини синф раҳбарлигини олиб бориши мумкин эмас. Сабаби унинг мактаб метод кенгаши ишлари бошқариш, мактабнинг йиллик ўқув-тарбия ишлари режасини тузиш, 5—11-синфлар раҳбарларининг иштини назорат қилиш, математика, тарих, жисмоний тарбия хоналарининг жиҳозланишини назоратга олиш ва шу услуб бирлашмалар иштини, ўқитувчиларнинг дарсларини кузатиш, илгор муаллимлар тажрибасини оммалаштиришга бош-қош бўлиш, фан олимпиадалари ўтказилишини назорат қилиш, синф журналлари, ўқувчилар дафтарлари, ўзлаштириш табеелларининг юритилишини кузатиб бориш, бўш ўзлаштирадиган ўқувчилар учун кўшимча машғулотлар, фанлар бўйича ДТС талаблари бажарилишини назорат қилиш каби ишлари борки, у амалда синф раҳбарлигини олиб боришга вақт топа олмайди.

Иккинчи саволга келадиган бўлсак, Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 13 майдаги 203-сонли қарорининг 1-иловаси билан тасдиқланган «Ўзбекистон Республикасида умумий ўрта таълим тўғрисида»ги Низомда мактаб директори умумтаълим муассасалари методика кабинетлари мудири бўлади ёки бўла олмайди, деб кўрсатилмаган. Аслида эса мактаб раҳбари кабинет мудири бўла олмайди. Боиси шуки, мактаб раҳбари томонидан «Таълим тўғрисида»ги қонун, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган вазифаларни адо этишда фаоллик кўрсатиш, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, ХТВ буйруқ ва кўрсатмаларини амалга ошириш, педагогик кенгаш қарорларининг бажарилишини назорат қилиш, мактабнинг маъмурий-ҳўжалик фаолиятини бошқариш, мактаб ота-оналар кўмитаси ва маҳалла оқсоқоли билан ҳамкорликда ишлаш, мактабдан ва синфдан ташқари ишларнинг ташкил этилишини назорат қилиш каби юмушларни ууддалай олиш ҳам ўз-ўзидан бўлмайди. Агар у ушбу юмушларни фидойилик билан бажарса, табиийки, мактаб иши юксала боради.

Учинчи саволга жавоб эса шундай: Бир ўқитувчи бир вақтда иккита синфга раҳбарлик қилиши мумкин. Албатта, бунда синф раҳбарлигига қўйиладиган шахсининг ишчанлик хусусияти, ҳар бир ишни бажаришдаги шиддаткорлиги, жамоа орасида обрўси инобатга олиниши зарур.

Қ.МАТҚУРБОНОВ
ёзиб олди.

АТОҚЛИ ОТЛАР
ИМЛОСИ

Ўзбек тилида атоқли отлар ўзига хос ёзув хусусиятига эга. Атоқли отлар бир сўздан иборат бўлиши ёки икки ва ундан ортқ сўзлардан тузилиши мумкин. Шунга кўра, уларнинг ёзилиши ҳам турлича. Атоқли отларни ёзишда уларнинг маъно хусусиятлари, услубий жиҳатлари ҳам маълум аҳамиятга эга.

Атоқли отларга, одатда, кўплик кўшимчаси —лар кўшилмайди. Агар уларга кўплик кўшимчаси кўшилса, у ҳолда -лар кўплик маъносини ўзгартиради. Кўплик маъноси ўрнида хурмат, бўрттириш ва бошқа маъно кўчишлари рўй бериши мумкин. Масалан, **dadamlar keldilar; Samarqandlarni aylanib keldik; Ahmadjonlarnikiga mehmonga bordik** каби.

Кишиларнинг исми, шарифи, отасининг исми ва тахаллуси ҳам атоқли от ҳисобланади. Улар доимо бош ҳарф билан ёзилади. Фақатгина исму **шарифларда -ov, -yev, -ova, -yeva, -ovich, -yevich, -ovna, yevna** кўшимча-

АЛИФБО
САБОҚЛАРИ

ларининг ишлатилишига тўхталамиз.

Аслида кишиларнинг исми, шарифи ва отасининг исми, тахаллуси кабилар уларнинг фуқаролик паспортларида қандай ёзилган бўлса, худди шундай, яъни ўзгаришсиз ёзилиши керак. Шундай бўлса-да, уларни ёзишда куйидагича умумий қоидага асосланиш мумкин:

1. Агар **-ov, -yev, -ova, -yeva, -ovich, yevich, -ovna, yevna** атоқли от ясовчи кўшимчалар ундошдан кейин келса, бир товуш ёзилади. Масалан, Saidov, Karimova, Yo'ldoshev, Ergasheva ва ҳоказо.

2. Агар **-ov, -yev, -ova, -yeva, -ovich, -yevich, -ovna, yevna** атоқли от ясовчи кўшимчалар унлидан кейин келса, икки товуш ёзилади.

Масалан, Abdullayev, Xo'jayeva, Ziyoyevich, Hamroyevna каби.

Кишиларнинг исми, шарифи, отасининг исми ва тахаллуси ўзга тилларда ҳам аънамага кўра, турлича ёзилади. Демокчимизки, уларни ёзишда ўзбек тилида ҳам аниқ бир мезон ишлаб чиқиб ёки унга амал қилиб бўлмайди. Масалан: **-ov, -yev, -ova, -yeva, -ovich, -yevich, -ovna, yevna** атоқли от ясовчилар, асосан, рус тили таъсирида ўзбек тилига ўзлашган. Шу боис,

13-сабоқ

Кадрлар малакасини ошириш, аввало, таълим-тарбия жараёнига янги педагогик технология ва ноанъанавий усулларни олиб киришга туртки бўладиган омил. Шунингдек, методик хизмат йўналишидаги маълумотлар ҳам педагоглар учун қимматли. Бу йўлда мактабгача таълим муассасаси раҳбар ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика Ўқув-методика маркази мунтазам фаолият олиб борапти. Марказда ҳар навбатда 400 нафардан зиёд МТМ мудирлари, методистлари, дефектологлари ва мусика раҳбарлари малака оширадilar. Уларга назарий ва амалий янгиликларни беришда соҳа мутахассисларининг салоҳиятидан фойдаланилади. Биз бир гуруҳ МТМ раҳбарларига марказ методисти, ЎзПФИТИ аспиранти Доно Собированинг назарий ўтган дарсини кузатдик. Ва бўлиб ўтган дарсдаги маълумотларни савол-жавоб тарзида эътиборингизга ҳавола қилишни жоиз топдик.

Узлуксиз таълим тизимининг нечоғлик самарали ишлаши унинг барча бўғинларидаги муштараклик, узвийлик, таълим-тарбия мазмунининг мантаний давомийлигига боғлиқ. Бу боғлиқлик борасида мактабгача таълим алоҳида аҳамият касб этиб, уни тўрт муҳим омил билан изоҳлаш мумкин.

Биринчидан, мактабгача таълим узлуксиз таълимнинг дастлабки бўғини сифатида бутун тизимнинг қандай ишлашига дастлабки «старт»ни беради. Мазкур босқичда таркиб топтирилган тасаввур, тушунчалар, муайян даражада шахснинг шаклланиб, ривожланиб боришида ўзига хос аҳамиятга эга. Иккинчидан, айнан мактабгача таълим ёшида шахс дунёқараши шаклланиш жараёнининг мазмун ва сифат жиҳатидан асосий қисми содир бўлади. Учинчидан, муайян сабабларга кўра, мактабгача таълимда таълим муассасаларининг салмоғи камайиб бораётганлиги боис, узлуксиз таълимнинг мазкур бўғинига эътиборни кучайтириш ижтимоий зарурат, буюртмадир. Ва ниҳоят, тўртинчидан, мактабгача таълим ёшидаги болаларга қизиқиш кўламларининг нисбатан «камтармоқли» эканлиги уларга комплекс таъсир этиш имкониятини оширади ва унинг педагогик самараси маълум даражада кафолатланади. Булар орасида мактабгача ёшдаги болаларда бадиий қизиқишлар устувор характер касб этиши, улар воситасида таркиб топтирилган шахсий хислатларини шакллантиришдаги аҳамиятига эътиборни оширишни тақозо этади. Айнан шунинг учун ҳам «Таълим тўғрисида»ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида мактабгача таълим узлуксиз таълимнинг биринчи бўғини сифатида эътироф этилган бўлиб, таъкидлаб ўтганимиздек, бутун тизимнинг нечоғлик самарали

ТАЪЛИМГА «СТАРТ»

БОҒЧАДАН БЕРИЛАДИ

ишлашини белгилаб беради.

— Болалар боғчаси ташкил бўлишининг тарихи ҳақида маълумот берсангиз.

Ўзбекистонда болалар боғчалари XX асрнинг бошларида вужудга келган бўлиб, уларни жадидлар—Маҳмудхўжа Бехбудий, Абдуқодир Шакурӣ, Хожи Муин ва бошқалар очганлар ҳамда уларнинг болаларни тарбиялашдаги афзалликларини кенг тарғиб қилганлар. Бу даврда ота-оналар болаларни тенгдошлари билан уришиб, ёқалашиб ахлоқ бузилмаслиги, кўча-кўйда ўйнаб юриб йиқилиб қолмаслиги ёки бўлмаса кўчага чиқиб кетган боласидан «нима бўлди экан?» деган хавотирлардан ҳоли бўлиш, ташвишлардан йироқ бўлиш мақсадида, шунингдек, уларнинг яхши тарбия олишларини кўзлаб болалар боғчаларига беришган.

Тарафдорлардан Хожи Муин XX асрнинг бошларида боғчаларга куйидагича таъриф берган эди: «Болалар боғчаси» шундоқ бир бинодирки, анда ўқув ёшига етмаган 4—6 ёшли болаларни йиғиб асрайдилар. «Болалар боғчаси» шаҳарнинг энг яхши ва хушхаво еринда, боғчалик бир бинода бўладир. Болалар боғчасинда болаларнинг сонига қараб, уч-тўрт нафар бола тарбиясини яхши биладирган тарбиячилар қўйиларлар. Болалар кунда соат саккиздан икки ёхуд тўртгача у ерда асранарлар. Тарбиячилар улар-

ни ҳар куни оддий ўйинлар билан ўйнатарлар, қоғоз, лой ва чўпдан ҳар нарсанинг суратини ва намунасини ясатарлар. Қалин қоғоздан кесилган ёхуд чўпдан ясалган ҳарфларни болаларнинг қўлларига бериб, ўйин йўли билан ҳарфларни танитарлар. Болаларнинг ўз аъзолари ва кўзларига кўриниб тургон нарсаларнинг отлари ва сифатларидан қисқа-қисқа гап ясаб болаларни айтирарлар. Шул восита билан уларни тўғри ва уста сўйламакка ўргатарлар. Болаларни бир-бирига ўйнатиб, бирга ўтуртириб, бир-

фазовий тасаввурлар(буюмларнинг тузилишини идрок этиш, шунингдек, тарбиявий—меҳнат қилиш кўникмаси, жисмоний машқлар ва бошқа), тадбирлар шундай аҳамият касб этади. Муҳими, уларнинг барчасида муайян тарзда тасвирий фаолият элементлари иштирок этади.

Айни пайтда уларнинг бугунги кун мактабгача таълим муассасалари фаолиятдан фарқловчи жиҳатлари ҳам мавжуд бўлиб, уларни куйидагиларда кўриш мумкин:

— мактабгача таълим муассасалари болаларни давлат томонидан тасдиқланган меъёрий ҳужжатлар, давлат талаблари асосида мактабга тайёрлашларида;

— болаларнинг таълим-тарбияси билан махсус олий ва ўрта махсус маълумотга эга бўлган педагоглар шуғулланишади;

— мактабгача таълим муассасаларида тарбияланувчиларнинг ёши 0—6,7 ёшдалигида;

— мактабгача таълим муассасасида эрталаб соат 7.00 дан 17.30 гача таълим-тарбия берилишида;

— машғулот ва ўйинлардан сўнг болалар тушлик қилиб, 2 соат ухлаб дам олишларида кўринади.

Бунга кўшимча қилиб фаолиятнинг бошқа турлари қатори тасвирий фаолиятнинг ҳам аниқ йўналиш, мазмун касб этувчи тизимида олиб борилишини ҳам эътироф этиб ўтиш мумкин.

— Шу ўринда оила муҳитида ва боғчада тарбия топган болалар ўртасидаги тафовут нималарда кўринишига эътибор қаратсангиз.

— Оила шароитида тарбияланиб, 1-синфга борган бола билан болалар боғчасида 0—6—7 ёшгача давлат талаблари ва «Учинчи мингйилликнинг боласи» таянч дастури ва ўқув қўлланмасига мувофиқ тарзда жисмоний, руҳий, маънавий жиҳатдан тайёр ҳолда мактаб оstonасига қадам қўйган бола

ҳозирги кунда, миллий қадриятларимиз мусаҳкамланаётган бир пайтда исму шарифларни ёзишда миллий-анъанавий шакллардан кенг фойдаланилмоқда:

Sunnatilla Erkinovich эмас, **Sunnatilla Erkin o'g'li** ёки **Toshev Ahmadjon Ikrom o'g'li, Tursunova Barno A'zam qizi** каби.

Амалга татбиқ этилаётган янги алифбода ўзбек тилининг миллий хусусиятлари кенгроқ акс этган. Буни айрим исмларни ёзиш жараёнида ҳам кузатиш мумкин. Масалан: Джумаев, Ходжаева, Мавлянова эмас, балки **Jo'rayev, Xo'jayeva, Mavlonova** каби.

Демак, исмлар, ота исми ёки тахаллусларни қайси аънамага мувофиқ, қай шаклда ёзиш ҳар бир фуқаронинг ўз ихтиёрига ҳавола этиладиган ҳодисадир.

Баҳодир СҮЮНОВ,
Тошкент давлат юридик институти
катта ўқитувчиси

Maktabgacha ta'lim

ўртасида сезиларли тафовут мавжуд. Бу тафовут куйидагиларда намоён бўлади. Мактабгача таълим муассасасида бир неча йил мобайнида таълим-тарбия олган бола:

— таълимнинг кейинги босқичига (1-синфга) руҳан тайёр;

— тенгдошлари билан тез мулоқотга киришиб, улар билан осон дўстлаша олади;

— ўқишга интилиш майллари шаклланган, мунтазам равишдаги таълим жараёнига тайёр;

— ўз фикрини кўпчилик олдидан мустақил ва эркин ифода қилади;

— уйда, боғчада, меҳмонда, кўчада ўзини қандай тутиш кераклиги ҳақида тушунчага эга ва унга риоя қилади;

— тасвирий санъатнинг турлари — рангтасвир, халқ амалий санъати, ҳайкалтарошлик ҳақида тасаввурга эга;

— лой ва пластилиндан содда нарсаларнинг тасвирини ясай олади;

— манзарали, предметли, сюжетли расмларни чиза олади;

— қурилиш материалларидан, қоғоз, картон ва бошқа турли материаллардан ҳар хил чиройли нарсалар ҳамда ўйинчоқлар ясай олади;

— катталарнинг саволларига қисқа ва тўлиқ жавоб бера олади;

— турли мавзуларда фикр юритиб, уни баён қилишни ҳамда атрофдаги одамларнинг, шеър, эртақ ва ҳикояларда баён этилган расм, мультфильмларда, киноларда ифодаланган фикрнинг аниқлиги, уларнинг мазмунини қайта сўзлаб бериш ва яна бошқа кўпгина малакаларни эгаллаган бўлади.

Мактабгача таълим муассасаларини «Учинчи мингйилликнинг боласи» таянч дастури билан бошланғич таълим дастури ўртасида (жисмоний тарбия, нутқ ўстириш, алифбе, математика, тасвирий фаолият, мусика, табиат—атроф олам фаолиятлари бўйича) боғлиқлик, узвийлик таъминланганлиги боис, боғчадан сўнг мактаб оstonасига қадам ташлаган боланинг мактабдаги муҳитга мослашуви, оиладан мактабга борган болага қараганда анча осон кечишини тажрибалар кўрсатади.

Насиба ЭРХОНОВА
ёзиб олди.

Болалигимда бир китобда "Одамнинг руҳи тушса, унинг оти ҳам чополмайди" деган ҳикматли гапни ўқигандим. Ўша мақол ҳамон ёдимдан чиқмайди. Чиндан ҳам, инсон ҳаётида кўп нарса унинг руҳий тетиклигига, руҳан синмаслигига, руҳининг тушмаслигига боғлиқ. Зотан, тирик жон борки, ўз умрини бахтли, мазмунли ўтказишни хоҳлайди, шунинг учун курашади. Имкони бўлса, инсоннинг ҳар бир куни байрамдек ўтса... Дарвоқе, ҳаётимизда байрамлар ҳам кўп. Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида бир неча йилдан бери мунтазам ўтказилиб келинаётган республика олий ўқув юртлари талабаларининг чет тиллари бўйича олимпиадаси ана шундай байрамлардан десак, сира муболага бўлмайди.

Бу йилги олимпиада ўтганидан бери бироз вақт кечган, унинг натижалари олий мактаблар жамоаларига маълум бўлса-да, бу билим, тафаккур байрами, кейинги уч-тўрт йил давомида туғилиб, куч олган олимпиада руҳи ҳақида мулоҳаза юритиш, унинг сабоқлари борасида фикрлашиш зарар қилмайди.

Аввало, айтиш керакки, олимпиада қатнашчиларининг сафи йил сайин кенгайиб бормоқда. Масалан, 2002 йилги олимпиадада 17 университет ва институт талабалари қатнашиб, инглиз, немис, француз тиллари бўйи-

да қатнашчилари олдида кўйилган талаблар, баллар мажмуи кўрсатилган маълумотнома жўнатилди; инглиз, француз, немис, испан тиллари ва журналистика фанлари бўйича ҳакамлар ҳайъати, мандат ҳамда адолат комиссиялари тузилди; холислик ва адолатни таъминлаш мақсадида чет тиллари бўйича чет эл ваколатхоналари, журналистика бўйича оммавий ахборот воситаларидан мутахассислар жалб этилди; университет ва хорижий элчихоналар, корхоналар ҳамда нодавлат ташкилотларининг олимпиада ғолибларини тақдирлаш учун қимматбаҳо совринлари тайёрланди... Хуллас, олимпиаданинг чинакам

ган талабаларни рангли телевизор, иккинчи ўрин соҳибларини видеомагнитофон, учинчи ўрин эгаларини аудиомагнитофонлар билан мукофотлади. Ўзбекистондаги АҚШ элчихонаси инглиз тили бўйича учала ғолибга ҳам Вашингтон шаҳрига уч ҳафталик саёҳатга таклифнома берди; Франция элчихонаси француз тили бўйича биринчи ўрин соҳибини ўз мамлакатига таклиф қилди.

Эндиликда анъанага айланган бир қанча тадбирлар бу йил ҳам ўтказилди: энг ёши улуғ раҳбар — 61 ёшли Аҳмадали Маҳмадалиев (ФарДУ), энг ёш истиқболли раҳбар — 22 яшар Гулрух Раҳимова(ТДПУ), энг ёш қат-

ри учун ҳам ўзига хос қараш, қизиқиш ва мустақил фикрларига эгадирлар...

Эва Портиус — Олмония академик айрибошлаш хизматининг Ўзбекистондаги раҳбари:

— Мен бир неча йилдан бери ўтказилаётган олимпиадаларда ҳакам сифатида қатнашиб келаман. Менга Ўзбекистонда ишлаш жуда ёқади, талабаларининг меҳнатсеварлиги, билимга чанқоқлиги, илғор фикрларга талпинишлари, уларга немис тили, немис маданияти ва адабиётини ўрганишга ёрдам бермоқда. Ўзбекистоннинг турли жойларидан келган талабаларда немис тили-

жалаштириш ва ўтказиш жараёнини мукамаллаштириш устида изланишни давом эттирмоқдамиз. Мана бу йил журналистика бўйича ҳам ўтказилди. Эндиликда режаларимиз — испан тили ва журналистика бўйича иштирокчилар сонини кўпайтириш ҳамда ESP, яъни махсус мақсадлар учун ўқитиладиган инглиз тили бўйича ҳам олимпиада ўтказишдир. Бу эса республикамиз олимпиада ҳаракатида янги қадам, янги сўз ва янги фаолият бўларди...

Бу ўринда республикамизда хорижий тиллар бўйича мутахассислар тайёрлашга ихтисослашган СамДЧТИ ва АндТПИ талабалари кўрсатётган натижаларининг йилдан йилга пасайиб кетаётганлигини ҳам алоҳида таъкидлаб ўтишни лозим тоғдик. Чунки юқори малакали мутахассисларга эга бўлган бу олий ўқув юртлари жамоаларидан юқорироқ натижалар кутишимиз, табиийдир.

Олимпиаданинг юксак савияда ўтишида бош-қош бўлган университетимиз ректори Ғайрат Шоумаров тил ва журналистика билимдонларининг тафаккур мусобақаси ҳақидаги фикрларини шундай ифодалади:

— Биз билимли, ақл-заковатли, иқтидорли талабаларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашимиз керак; улар-

ОЛИМПИАДА РУҲИ

маънода тафаккур, билимлар байрами сифатида ўтиши, меҳмонларнинг олимпиада кунларини узоқ вақтлар эслаб юришлари учун нимаики зарур бўлса, университет ташкилий қўмитаси шуни муҳайё этишга интилади.

Олимпиада юксак савияда ўтди. Қатнашчиларнинг ҳам,

нашчи — 18 яшар Дилноза Собирова(ФарДУ), 1 майда туғилган Туробиддин Нурматов (АДТПИ) ва Нодира Мавлонова (ЎЗМУ), энг жозибали иштирокчи — "Олимпиада гўзали" Зарина Абдурахмоновага (СамДЧТИ) аудиомагнитофонлар тўхфа қилинди. Ўйлаймизки, билим ва тафаккур мусобақаларини шу тарзда мароқли қилиб ўтказиш самарали тадбирлардан биридир. Республикамининг бошқа олий ўқув юртларида ўтказилаётган фанлар олимпиадаларида ҳам ЎзДЖТУ тажрибаси қўлланилса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Ҳакамлар ҳайъатининг чет эллик аъзолари олимпиаданинг кўнгилдагидек ўтганлигини таъкидлаб, ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Жаклин Плесси хоним — Франция элчихонаси қошидаги В.Гюго маданият марказининг француз тили ҳамкорлиги атташеси:

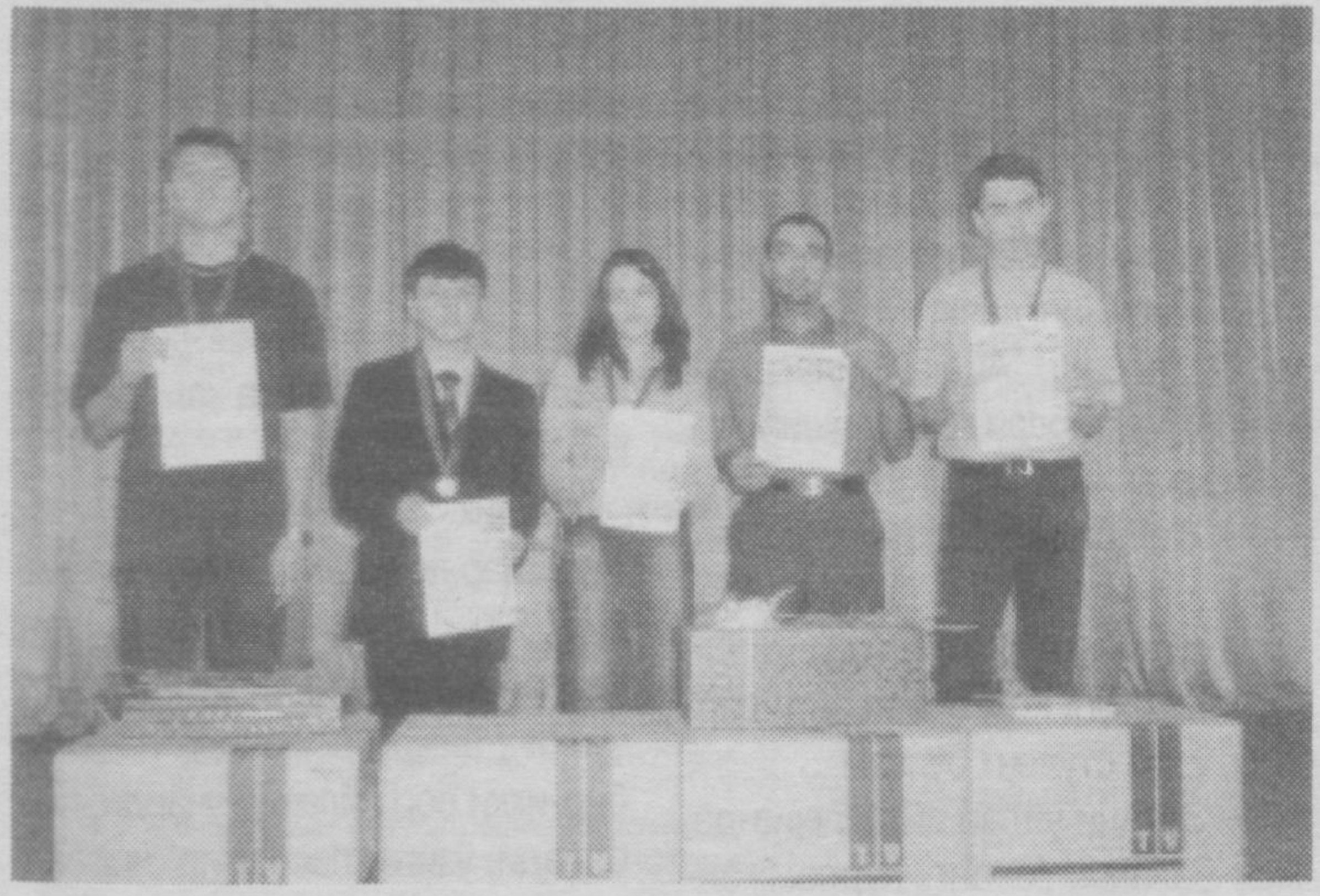
— "Одамлар ўқишдан тўхтасалар, фикрлашдан ҳам тўхтайдилар" деган эди буюк француз мутафаккири Дени Дидро. Талабаларнинг берган жавоблари шуни кўрсатмоқдаки, ўзбекистонлик йигит-қизлар Франция маданияти, тарихи, географияси ҳақида чуқур билимга эгадир. Демак, улар кўп ўқиганлар. Бундай билимли ёшлар бор давлатнинг келажаги порлоқ эканлигига ишонаман.

Марказий Осиёга беғараз ёрдам корпорацияси таълим бўлими директори Франсис Рассек:

— Бизга хизматимиз юзасидан жаҳоннинг кўпгина давлатларида фаолият кўрсатиш насиб этган. Турли мамлакатлар ёшлари каби, талабаларинингиздаги илғор тенденцияларга, технологияларга интилиш, ривожланган давлатлар тажрибаларини ўрганишга иштиёқ кучли. Улар катта ва бой маданий мероснинг ворислари бўлганликла-

га бўлган катта қизиқиш ва интилишни кузатасиз. Бу олимпиадада ғолиб чиқиш эмас, балки қатнашишнинг ўзи талабанинг ютуғидир. Ахир олимпиадаларнинг асосий шиори шу-ку! Олимпиада ташкилий жиҳатдан бекам кўст ўтди.

Испан тили бўйича ҳакам-

ча ўзаро билимларини синаб тургандилар. Ўтган йили республика олимпиадасининг иккинчи босқичида қатнашиш учун 20 олий мактабдан 40 талаба ва 31 нафар мутахассис ўқитувчи келди. Яна бир янгилик шу бўлдики, республикамиз тарихида биринчи марта испан тили олимпиада мусобақаларига киритилди. Бу йилги олимпиадада эса, 21 олий таълим муассасасидан 46 талаба ва 57 нафар мутахассис ўқитувчи иштирок этди. Шу йили биринчи марта журналистика бўйича ҳам республика талабалари ўз билимларини университетимизда синаб кўрсидилар. Бу, шубҳасиз, ЎзДЖТУда бўлиб ўтаётган билим мусобақаларининг обрўйи, демакки, савияси ортаётганидан далолатдир.

Ҳар йилгидек, бу йил ҳам фанлар олимпиадасига пухта тайёргарлик кўрилди: дастур ишлаб чиқилди, олий таълим муассасаларига информацион хат ва олимпиа-

ҳакамларнинг ҳам фикри шундай. Олимпиадада талабалар ўз билимларини синаб кўрдилар, имкониятларини намойиш этдилар. Энг билимдонлар ғолиб бўлдилар. Университетимиз талабалари — Азиз Йўлдошев(инглиз тили), Артём Биков (француз тили), Бехзод Фазлиддинов (журналистика) биринчи ўринларни эгалладилар. ЎзМУ талабаси Сўғдиёна Парпиева немис тили бўйича, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети талабаси Азизжон Ҳотамов испан тили бўйича биринчиликни олдилар. Олий ўқув юртлари командалари ичида биринчи ўринга ЎзДЖТУ талабалари, иккинчи ўринга ЎзМУ талабалари, учинчи ўринга эса СамДЧТИ талабалари муяссар бўлдилар. Ғолиблар дипломлар, медаллар, фахрий ёрликлар, турли совғалар билан тақдирландилар.

Университетимиз ректорати биринчи ўринни эгалла-

лардан бири Gustavo Favez эса шундай деди:

— Ўтмишда яшаган бир файласуф: "Анъана, бу — ҳозирда рўй бераётган прогрессдир, келажакда эса прогресс анъанага айланади" деганди. Мен бу фикрни мазкур олимпиадага нисбатан ҳам айтсам бўлади. Университетингиз олимпиада ташкил этишнинг яхши анъаналарига аллақачон эга бўлди, бу олимпиада мана шу прогресснинг мантикий бир якунидир, деб айта оламан. Бир тилагим борки, испан тилидан иштирок этувчилар сони кўпайса...

Шу ўринда қўшимча қилиш керакки, Gustavo Favez ҳам, яна бир ҳакам — Monika Raya ҳам олимпиадада ўз фикр-мулоҳазаларини ўзбек тилида айтдилар.

Ҳакамлар ҳайъатининг расиси Аббос Ирискулов эса олимпиадани янада яхшироқ ўтказиш борасидаги мулоҳазаларини билдирди:

— Биз олимпиадани ре-

ни руҳан, маънавий жиҳатдан, керак бўлса, моддий жиҳатдан рағбатлантириб боришимиз ва соғлом фикрлай оладиган, ўз ишини пухта билладиган етук мутахассислар қилиб тайёрлашимиз керак. Соғлом рағбатда ўз билим-кўникмаларини синаб олиш имконияти фақат шу олимпиададагина берилади. Талабалар синовда ўзларининг профессионал жиҳатдан қай даражада тайёр эканликларини ўйлашга мажбур бўладилар ва бу улар учун яна илгарига интилишга туртки бўлади.

Билимли ёшлар ҳар қандай давлатнинг олтин фондидир, мамлакатнинг эртанги кунини белгилайдиган шулар экан, ҳозирдан биз уларга билимни, ақл-заковатни ҳар нарсадан устун қўйишни ўргатишимиз, буни фақат сўзда эмас, балки амалда кўрсатишимиз керак...

Маҳмуд САЪДИЙ,
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети
доценти

ОЛИМ ҚАЛБИ

Асрлар оша авлоду-аждодларимизни туташтирувчи, юрт ва миллатни улугловчи буюк бир туйғу бор, у ҳам бўлса, миллат манфаати йўлида, Ватан равнақи учун сидқидидан хизмат қилиш ҳиссидир. Инсон умрининг мазмуни ҳам ана шунда. Атоқли математик олим, жамият ва давлат арбоби, бир неча нуфузли мукофотлар, орден ва медаллар соҳиби, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, академик Тўхтамурод Жўраев Ватан ва миллат шаънини кўтариш йўлида хизмат қилаётган инсонлардан биридир.

Узоқ йиллар аввал Тошкент вилоятининг Янгийўл туманидаги Шўралисой қишлоғида, оддий деҳқон Жўраев ака Мамасолиев оила-сида дунёга келган ва ҳаётнинг барча аччиқ-чучугини бошдан кечирган устознинг таржимаи ҳолига бир назар ташлаган киши бу маърифатпарвар инсоннинг ҳаёт йўли нақадар мазмунли эканлигини кўради.

60-йилларда Ўзбекистонда математик тадқиқотларнинг янги йўналиши, яъни аралаш, қўшма ва аралаш-қўшма типдаги тенгламалар назариясининг ривожланиши ва ҳозирги кунда бу йўналишдаги жаҳонга таниқли илмий мактабнинг ташкил бўлиши Т.Жўраев номи билан боғлиқдир.

Аввал номзодлик, кейинчалик механиканинг энг муҳим назарий ва амалий аҳамиятга эга бўлган соҳаси— чегара қатлам назарияси масалаларининг математик

муаммоларига бағишланган докторлик диссертациясини ҳимоя қилган олим профессорлик, Ўзбекистон фанлар академиясининг мухбир аъзолиги, ҳақиқий аъзолиги даражаларига ҳам эришди. Т.Жўраев бир неча монография, олий ўқув юрғлари учун дарсликлар ва халқаро журналларда нашр қилинган 300 га яқин илмий ва илмий оммабоп асарлар муаллифидир.

Домланинг аралаш, қўшма, аралаш-қўшма, чегара қатлам назариясининг математик муаммолари, номаълум чегарали масалалар назарияси, математик физиканинг ноклассик тенгламалари, айниқса характеристикаси каррала бўлган, юқори тартибли тенгламалар назариясида эришган ютуқлари жаҳон математиклар жамоатчилиги томонидан юқори баҳоланди ва тан олинди. Унинг тадқиқотлари мамлакатимизда ва чет элларда кўплаб издошларини топди ва топмоқда.

Домлада ҳавас қилса арзийдиган, барчага ибрат бўладиган фазилатлар гоят кўп. Шулардан бири унинг сермазмун илмий ижодини доимо педагогик ва жамоат ишлари билан қўшиб олиб боришидир. Ўзбекистон ФА математика институтидаги докторлик илмий даражасини берувчи ихтисослашган илмий кенгаш раиси, "Ўзбекистон математика журнали"нинг асосчиси ва бош муҳаррири, хусусий ҳосилалаи дефференциал тенгламалар назариясининг замонавий

муаммолари бўйича шаҳар семинари ташкилотчиси ва раҳбари, ўзи асос солган "Математик физика-

Fanimiz fidoyilari

нинг ноклассик тенгламалари" бўлими мудири сифатида бир қанча ёш тадқиқотчиларга бошчилик қилиш билан бир қаторда ЎЗМУ механика-математика факультетида талаба ва магистрларга ўз билим ва тажрибаларини ўргатиб, ёшларга зиё тарқатиб келмоқда.

Илмий семинарлар вақтида бўладиган савол-жавоблар, мунозараю, муҳокамаларда домланинг ўта талабчан, аммо холисона саволларини айрим кишилар бошқача тушуниш ҳоллари ҳам бўлиб туради. Аммо бу тушунмовчилик узоққа бормайди. Айниқса, ёшлар маъруза қилганда домла томонидан шундай саволлар берилдики, уларда илмий ишнинг ривожини таъминлайдиган, кейинчалик қандай давом эттириш лозимлигини кўрсатувчи, ҳатто қандай натижалар олиш имкониятига ишора сезилади.

Домла олимлар даврасида олим бўлсалар, шоирлар даврасида шоир. Катталар билан ҳам, ёшлар билан ҳам муомалада масофа сақламайдиган бу камтарин инсонни кўп қиррали гавҳарга ўхшатаман. Йигит кишига 40 хунар оз, дейишади. Бу кишида 70 хунар мужассам.

Сафар АБДИНАЗАРОВ,
физика-математика
фанлари доктори,
профессор

Ҳақиқий устоз шогирд қалбида ўчмас нур бўлиб қолар экан. Талабалик ҳаётидаги кўплаб воқеалар хотирадан кўтарилар, бироқ устозларнинг ибратли сабоқлари, нурли сиймолари бир умрга муҳрланиб қоларкан.

Эндигина талаба бўлиб университетнинг ўрта мак-

миллий матбуотимиз тарихи олимларимиз томонидан анча-мунча ўрганилган бўлса-да, тарқоқ ҳолда эди. Уларни бир жойга жамлаб, таҳлил қилиб берганлиги учун ҳам ушбу китоблар яхши қўлланма бўлди.

Н.Абдуазизова айна пайтда Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясини қошидаги Ўзбекистоннинг янги тарихи Маркази Бош илмий ходими бўлиб ишламоқда.

табникдан фарқ қиладиган ўқув дастурлари, мус-

МЕҲРИБОН ВА
ТАЛАБЧАН УСТОЗ

тақил талабалик ҳаётдан бир оз эсанкираб юрган кезларимиз эди. "Факультет Хотин-қизлари йиғилиши бўлар экан", дейишди. Тавба, бу ерда ҳам мактабдаги каби тарбиявий соат ўтилар экан-да, деган ҳаёлга бордим. Йиғилиш бошланди. Бироқ мазкур йиғилиш мактабдагидан кескин фарқ қилар эди. Тўрда ўтирган опа қизларнинг гапларини эшитар, қизлар ҳам худди сирдош ўртоқлари каби унга ўз дардларини айтишар эди. Улар ўрта-сидаги яқинлик, қизларнинг ўзларини эркин тутишларидан ҳайратга тушган эдим. Шунда талабалардан бири йиғлаб қайнонасида нолиб қолди. Ўқитувчи опа эса "Фалон-чихон! Мана менинг ҳам қайнонам бор. Худога шукур, иккита фарзанд ўстираяпман. Бир томонда университетнинг ишлари, яна илм ҳам қилаяпман. Буларнинг ҳаммасига улгуришим керак. Улгурмасликка ҳаққим йўқ!" дедилар. Сухбат жараёнида биз — биринчи курс талабаларидан ҳам ҳолаҳвол сўрадилар.

Назира опа Абдуазизова билан илк танишувимиз ана шундай кечган

эди. Гарчи кўринишдан бир оз қаттиққўлроқ кўринса-да, меҳрибон аёл экан, деган хулосага келган эдик. Юқори курсга ўтганимиздан кейин Назира опанинг яна бир жиҳатлари, ўта талабчан устоз эканликлари аён бўлди. Назира опа бизлардан кўпроқ мустақил ишлашимизни, дарсга жиддий тайёрланишимизни талаб қилар эдилар.

Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент давлат университети (ҳозирги ЎЗМУ) 1967 йилда ўқитувчи сифатида фаолият бошлаган опа, аввал номзодлик, кейин докторлик илмий ишларини ёқлади. Журналистика факультетида кафедра мудири, факультетнинг декан муовини, ЎЗМУ хотин-қизлар қўмитасининг раиси каби қатор илмий ва ташкилий вазифаларда ишлади. Мана шу йилларда чоп этилган юздан ортиқ илмий мақолалари, ўқув-усlubий қўлланмалари опанинг олималик салоҳиятини кўрсатади. Айниқса, унинг "Туркистон матбуоти тарихи", "Ўзбекистон журналистикаси тарихи" каби китоблари ўз вақтида чоп этилганлиги билан катта аҳамият касб этди. Чунки

Мана йиллар ўтди, қанча сувлар оқиб ўтди. Назира опа билан ҳозир ҳам учрашиб, маслаҳатлар олиб тураммиз. Дилимизда ҳам, тилимизда ҳам бир калом янграйди. "Назира опа, ҳеч ҳам ўзгармабсиз!" деймиз. Бугун олтмиш баҳорни қаршилаётган устозимиз эса, қўйсаларинг-чи, дея қулиб қўядилар. Бироқ бу йиллар бекор ўтгани йўқ. Журналистларни тарбиялаш ва журналистика илми учун опанинг қанча меҳнатлари сингди.

Бугунги кунда ўз касбининг усталарига айланган, республика, вилоят, туманларда фаолият юритаётган журналистлар О.Тоғаев, Ф.Фофуров(уларнинг охираглари обод бўлсин), Б.Дўстқораев, С.Умиров, Ф.Мўминов ва албатта, Н.Абдуазизова каби устозларини фахр билан тилга олишади. Негаки, журналистика факультети деганда мана шу домлалар ёдга тушади. Улар ўзбек журналистика мактабининг фахрига айланади қолишган.

Бундай шараф эса осонликча келмайди.

Н.НАМОЗОВА
ЎЗДЖТУ ўқитувчиси

Эсингизда булса, утган йили республикамиздаги умумий ўрта таълим муассасаларида ЮНИСЕФ халқаро болалар жамғармаси билан ҳамкорликда йод танқислиги туфайли вужудга келадиган болаларнинг буқоқ касаллигига чалиниши, ривожланишдан орқада қолиши каби салбий оқибатлардан ҳоли бўлиш мақсадида, ош тузининг таркибида йод миқдорини аниқлаш усуллари бўйича акция ўтказилган эди. Ушбу ўтказилган акция натижасида ўқувчилар ҳамда ўқитувчилар йод танқислигидан келиб чиқадиган касалликлар ҳақида тушунчага эга булган эдилар.

Статистик маълумотларга қура, Ўзбекистон аҳолиси-

ҲАФТАЛИК ҚАНДАЙ ЎТАДИ?

нинг 50-60 фоизда йод танқислиги оқибатида келиб чиқадиган касалликлар учрайди. Бу кунгилсизликларнинг олдини олишнинг энг самарали йўли ош тузини йодлашдир. Ўқувчилар эса жамиятимизнинг энг кичик аъзолари булганликлари учун айна дамда уларга бунинг аниқлигида келиб чиқадиган касалликларнинг олдини олиш мақсадида йодланган ош тузидан фойдаланишнинг аҳамиятини ўргатиш ҳафталиги ўтказилади. Ушбу тад-

бирлар ЮНИСЕФ болалар ташкилотининг молиявий кумагида амалга оширилади. Жойларда ўтказиладиган ҳафталикка эса Республика таълим марказининг "Экология ва саломатлик" бўлими мутахассислари услубий ёрдам бериб борадилар. Бир ҳафта давомида мактабларда йодланган ош тузидан фойдаланишнинг аҳамияти ҳақида дарслар ташкил этилади, тиббиёт ходимларини жалб этган ҳолда турли тадбирлар ўтказилади. Қуйи,

яъни, 1-4-синф ўқувчилари уларининг олган билимларини расмлар орқали акс эттириб, 5-9, 10-11-синф ўқувчилари эса шу мавзу бўйича иншо ёзадилар. Мактаб бўйича 1-4-синфлардан энг яхши деб танланган расм, юқори синф ўқувчилари ёзган иншолардан юқори баҳолангани туман босқичига жунатилади. Ўз навбатида туман ХТБ, вилоят халқ таълими бошқармалари энг яхши ишларни вазириликнинг маънавий-маърифий тарбия бош бошқармасига йуллайди.

Ушбу ишлар ташкилий қўмита томонидан шу йилнинг 20 декабрига қурйб чиқилиб, голиб мактаб ва ўқувчилар эълон қилинади.

Назокат ХОЛМЕТОВА,
"Ma'rifat" мухбири

ИЗБОСКАНДА ЯНГИ СПОРТ КОШОНАСИ

Избосканлик тадбиркор ака-ука Мамажоновларни, эл-юрт равнақи йўлида амалга ошираётган эзгу ишларини эндиликда мамлакатимизда ҳам яхши билишади. Айниқса, уларнинг юрт ободончилиги, ёш авлод камолоти, болалар спортини ривожлантириш борасидаги ибратли ишлари эътиборга лойиқ.

Бундан икки йил аввал ҳимматли ака-укалар ўзлари яшаб турган Пойтуғ шаҳри ўрамадаги Т.Мамажонов маҳалласида кўпчилик манфаатини кўзлаб бир савобли ишга қўл урган эдилар. Уларнинг изланишлари, ҳамжихатликда ишлашлари натижасида ташландиқ, қаровсиз ҳолга келган эски клуб биноси ўрнида мухташам спорт мажмуи қад ростлади. Замонавий меъморий ечимлар асосида бунёд этилган спорт кошонаси бугун Избосканга кўрк бўлиб турибди. Янги иншоот кураш турлари билан шуғулланишга мўлжалланган бўлса-да, унда спортнинг яна бир қанча турлари бўйича машғулотлар, мусобақалар ўтказиш имконияти бор.

6 сентябр кuni янги кошона илк бор спорт мухлисларини ўз бағрига олди. Уч кун мобайнида бу ерда ака-ука Мамажоновларнинг соврини учун 1987-1989 йилларда тузилган ўсмирлар ўртасида юнон-рум кураши бўйича халқаро очик турнир ўтказилди. Россия, Тожикистон, Қо-

Ham yurtlarimizning xayrli ishlari

зоғистон, Қирғизистон давлатлари ва республикамизнинг Тошкент, Бухоро, Самарқанд, Наманган, Фарғона, Қашқадарё вилоятларидан ҳамда Тошкент шаҳридан келган юздан зиёд ёш полвонлар ҳамюртларимиз билан биргаликда голиблик иштиёқида гиламга тушдилар. Ўзбекистон чемпионлари, Осиё биринчилиги мусобақалари қатнашчиларининг Избосканда биринчи бор ўтказилаётган мазкур турнирда иштирок этиши уни катта спорт байрамига айлантирди. Ўн вазн тоифасида ўтказилган беллашувларнинг голибларига тантанали вазиятда қимматбаҳо совринлар топширилди.

Ёш полвонлар ўртасидаги халқаро очик турнир беллашувлари нафақат Андижонда, балки мамлакатимизда ҳам ўз ўрнига эга бўлган янги спорт мажмуининг тақдирот маросимига уланиб кетди, унга файз киритди. Шу муносабат билан бу ерда байрам маросими бўлиб ўтди.

Маросимда иштирок этган Ўзбекистон Республикаси Оқсоқоллар кенгаши ва республика «Маҳалла» жамғармасининг раиси А.Гадойбоев ака-ука Мамажоновларнинг бунёдкорлик иши таҳсинга сазоворлигини, мамлакат қўламада ибрат қилса арзигулик эканлигини билдирди. У Мамажоновлар хонадони аҳлига республика кўрик-танловида голиб бўлгани учун «Маҳалла жонкуяри» кўкрак нишонини, фахрий ёрлик ва эсдалик совғасини топширди.

Шу йилнинг 25 августида Оқсаройда ўтган Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ҳомийлик кенгашининг йиғилишида Юртбошимиз кун тартибидаги бу долзарб масалаларга фидойилик билан ёндашув зарурлигини уқтирган эди. «Ўзини миллатнинг, халқимизнинг ҳақиқий фарзанди деб ҳисобловчи ҳар бир фидойи инсон, — деди Президентимиз, — болалар спортини ривожлантириш масаласига бефарқ бўлмаслиги керак.»

Спортга эътибор — келажакка эътибор эканлигини чуқур ҳис этган избосканлик олийҳиммат ака-ука Мамажоновлар Юртбошимизнинг даъватларига биринчилар қатори амалий жавоб қайтаришиб, эл назарига тушди-лар.

О.СИДДИҚОВ

Миллионлар ўйини бўлган футбол билан шуғулланувчиларнинг қоматиға разм солганда, чайир ва бақувватлигидан ташқари юзкўзидан шижоат ёғилади, қадамидан ўт қақнайди. Саломатликни таъминлаш воситасигина эмас, ирода ва матонатни ҳам тоблашга хизмат қилувчи футбол билан фарзандларининг шуғулланиши ота-оналарни анча хотиржам қилади. Бўлар-бўлмас машғулотдан кўра боласининг тўп тепганини афзал билган ота-оналарнинг истагини қўллаб-қувватлаш керак. Гап Тошкент шаҳридаги футболга ихтисослашган ягона мактаб-интернат ҳақида кетаяпти. Тўғриси айтганда, бундай мактабни ташкил

ердаги алоҳида синов босқичларига қўйилади. 1 июлдан 1 августга қадар боланинг жисмоний жиҳатдан ҳар томонлама соғлом эканлигини аниқлашга ёрдам берувчи машқлар ўтказилади. 300 метр масофага белгиланган дақиқа ичида етиб келиш, баландликка ва узунликка сакраш бобида боланинг жисмоний тайёргарлигини аниқлашга қўйилган баллар асосий натижага деярли яқинлашгач, унинг билим даражасига қўйилган тест синовлари ўтказилади. Бунда белгиланган максимал балл-90. Шундай қилиб, 400 баллик натижага яқинлашган болалар мактаб-интернатнинг ўқувчилари бўлиши мумкин.

Ихтисослашган таълим дарго-

Bolalar sporti

нат ўқувчилари, албатта, футболчи бўлиши шарт, деган қонидани шиор сифатида қабул қилиш нотўғри бўлар эди. Қайси боланинг қайси касбни танлаши, ихтиёрий. Лекин улар футболчи бўлиб, қайсидир жамоа таркибида ўйнайдиган, яхши натижалари билан кўзга ташланадиган бўлса, бу албатта мактаб-интернат учун фахр-ифтихордир.

Яқиндагина интернат олдидан ўтган киши унинг очик майдони олдидан кўшимча бино қурилиши бошланганини кўрмас эди. Ҳозир эса бу ерда ёпиқ спорт залига пойдевор қўйилиб, девори ҳам тикка

ФУТБОЛ УЧУН ЖОН ФИДО...

қилиш 1999 йилга қадар ҳеч кимнинг хаёлига келмаган эди. Тажриба тариқасида 77-мактабда иш бошлаган махсус синфларни кузатиш шундан далолат бердики, бу ерда ихтисослашган даргоҳни очиш мумкин экан. Талабгорлар бор, шароитга келиб тақаладиган муаммо йўқ. Мактаб ҳудуди кенг, уни тартибга келтириб, футбол майдонлари ҳосил қилишга озгина ҳафсала қилинса бас.

...Шу тариқа Ҳамза туманидаги 77-мактаб биносининг ярми футболга ихтисослашган мактаб-интернатга айлантирилди. 1999-2000 ўқув йилида 2000 та ариза тушиб, шундан бор-йўғи 35 нафар бола саралаб олинган. Мана, ўшандан бери бир неча ўқув йили ўтди. Ҳозирда синфлар сони 8 тага етди. Уларнинг ҳар бирига 25-30 нафар бола бириккан. Тўртинчи синф маълумотиға эга болаларни бу ерга жалб қилишнинг ўзига хос босқичлари ва талаблари борлигини билса-да, боласининг ҳужжатларини таниш-билишчилик қилиб тўғрилаган ота-оналар кўп ўтмай панд еб қолишлари ҳеч гап эмас. Чунки ўқувчи сохта тиббий маълумотнома билан жойлашиб олса-ю, кўп ўтмай машқда бола ҳаллослаб, у ер-бу еридан шикоят қилса, сир фош бўлади.

Мактаб-интернатга бола қабул қилиш ҳаракати апрель ойидан бошланади. Бу ерда ишловчи тренерлар пойтахтдаги мавжуд туманларга чиқишиб, барча мактабларнинг жисмоний тарбия ўқитувчилари билан маслаҳатлашиб иш кўрадилар. Ўқитувчи тавсияси билан саралаб олинган болалар бу

ҳида асосий эътибор ўқувчининг узлуксиз равишда футбол билан шуғулланишиға қаратилади. Умумий ўрта таълим дастури албатта, ўзлаштирилиши керак. Айни пайтда ўқувчини умуман бўш қолдирмаслик эвазига чиниқтириб, маҳорати ошириб борилади. Масалан, 4 та синф куннинг биринчи ярмида икки соатни майдонда шуғулланиш билан ўтказса, 4 та синф ичкарида дарс билан машғул бўлади. Шунга мувофиқ 45+45, яъни 90 минутлик, 1,5 соатлик, 2-2,5 соатлик машғулотлар дарс жадвалиға киритилган. Машқ, машқ ва яна машқ...

Бу — мактаб-интернат педагогик жамоасининг доимий ва ўзгармас шиори бўлиб, асосий мақсад ўз ҳаётини футбол билан боғлашға қарор қилган ўсмирларни ҳам маънавий, ҳам жисмоний чиниқтиришға қаратилади. Интернет ҳудудида 100х70, 80х40 метр ўлчовдаги майдонлар мавжуд бўлиб, бу ўқувчиларнинг доимий равишда шуғулланишларига имконият яратади. Шунингдек, ёш футболчилар Тошкент шаҳридаги «Спартак», «Тошкуч» каби клубларда, 16, 24, 2-болалар ва ўсмирлар спорт мактабларига ҳам бориб, машқ қилишади. Ана шу машқларнинг самараси ўларок, улар ёш спортчилар ўртасида ўтказилаётган шаҳар спартакиадаларида кейинги йилларда биринчи, иккинчи ва учинчи ўринларни олиб қайтишди.

Мактаб-интернатни бу йил 26 нафар ўқувчи битирган бўлса, шулардан 17 нафари турли олий ўқув юртларига қабул қилиндилар. Бу — ёмон кўрсаткич эмас. Интер-

бўлди. Ажаб эмаски, ичида барча шароитлари муҳайё спорт зали қисқа муддат ичида бунёд этилса. Бундан ташқари, Тошкент шаҳар ҳамда Ҳамза туман ҳокимиятларининг ҳомийлиги остида трибунали очик майдонни бунёд этиш ҳаракати ҳам бошланган.

Мактаб-интернатдаги ётоқхона шу мақсадда ташкил қилинганки, шаҳарнинг чекка мавзеларидан қабул қилинган болалар тунаб қолиши мумкин. Бу, биринчидан ота-оналарни хотиржам қилса, иккинчидан болага ҳам қулай ва афзал. Тўрт маҳал бепул овқатланишнинг ташкил этилиши болани ортиқча харажат ва елиб-югуришлардан ҳалос этади.

«Футбол учун жоним фидо бўлсин» деган фикр миллионлаб ишқибозларнинг миясини банд этган. Ҳикоя қилган манзилгоҳимиз — Тошкент шаҳридаги футболга ихтисослашган мактаб-интернатда ўқийётган 210 нафар ўқувчининг фикру хаёлида ҳам ана шу шиор чарх ураётган бўлса, ажаб эмас.

Мамлакатимизда болалар спортини ривожлантиришға эътибор қаратилаётганидан кўзланган мақсад руҳан, жисмонан соғлом фарзандларни камолга етказиш. Мактаб-интернат ана шу ҳаракатга минглардан бири сифатида ўзининг муносиб улушини қўшишға чоғланган. Ёш спортчилар орасидан пахтакорчилар, локомотивчилар, металлургиячилар етишиб келаётгани ва улар келажакда Ўзбекистон шарафини дунёнинг турли қиъаларидаги мусобақаларда химоя қилувчи терма жамоа аъзолари бўлишиға ишонгимиз келади.

Х.ТҶИМАНОВА

УЛКАН ЭЪТИБОР САМАРАСИ

«Интерконтинентал» меҳмонхонасида халқаро футбол федерацияси ассоциацияси (ФИФА) делегацияси аъзоларининг юртимиз спортини билан танишуви яқунларига бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди.

ФИФА халқаро спорт ҳаракатининг энг нуфузли ва оммавий ташкилоти сифатида ўз таркибига 200 юздан зиёд миллий футбол уюшмасини бирлаштирган.

Мамлакатимиз унга ўн йил муқаддам аъзо бўлиб кирган.

— Мамлакатингизда спортни, айниқса футболни ривожлантиришға катта эътибор қаратилаётганлиги таҳсинга лойиқ, — деди халқаро футбол уюшмаси ассоциацияси президенти Йозеф Блаттер матбуот анжуманида. — Ана шундай улкан эътибор ва гамхўрлик самараси ўларок, истеъдодли футболчиларингизнинг номи жаҳонга тобора маш-

хур бўлиб бораётур. Миллий терма жамоангизнинг халқаро турнирларда эришаётган мувафақиятлари бунинг яққол далилидур. Айни вақтда Ўзбекистоннинг ёшлар ва ўсмирлар терма жамоалари вакиллари ҳам халқаро мусобақаларда муносиб қатнашиб келмоқда.

Ўзбекистонда барпо этилган спорт иншоотларини бугун жаҳоннинг айрим илғор мамлакатларида ҳам учратмайсиз.

QUTLOV!

Мухтарам
Муқаррама Муллажонова!

Сизни туғилган кунингиз билан қутлаймиз. Ярим асрлик умрингиз мобайнида ёш авлод таълим-тарбияси билан шуғулланиб, қанчадан-қанча ёшларнинг қалбидан жой олдингиз. Кафедрадаги фаолиятингиз эса, алоҳида эътиборға молик. Сизга тилакларимиз бисёр: умрингизга умр қўшилаверсин, ҳаммиша элнинг назарида бўлиб юринг. Илм-фан бобидаги изланишларингиз Сизга обрў-эътибор келтирсин.

Тошкент давлат иқтисодиёт университетининг «Ўзбекистонда демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёти» кафедраси педагогик жамоаси ва оила аъзоларингиз.

